

Vuorimunkki

Blåmunkar

Jasione montana

Uhanalaisuusluokka (IUCN):): erittäin uhanalainen (EN)

Uhanalainen ja erityisesti suojeltava (LSA 521/2021)

Luonnehdinta

Vuorimunkki on kellokasveihin kuuluva 10–50 cm korkea, haaraton tai haarova, lehtiruusukkeellinen ruoho. Suikeat tai kapean vastapuikeat lehdet ovat aaltolaitaiset ja karvaiset. Lehtien koko pienenee tyvestä latvaa kohti. Kasvi on yleensä kaksivuotinen: ensimmäisenä vuonna se kasvattaa lehtiruusukkeen ja kukkii toisena vuonna. Vuorimunkki on helppo tunkea vaaleansinisestä (harvoin vaaleanpunaisesta tai valkoisesta) pallomaisesta, 1–2.5 cm leveästä ja tiheästä kukinnostaan. Kukinta-aikaan tiheät kasvustot voivat olla varsin näyttäviä. Vuorimunkki kukkii heinä-elokuussa.

Elinympäristö ja levinneisyys

Vuorimunkki on avoimien ja paahteisten hiekkatörmien, kallionrinteiden ja -lakien kasvi. Rapakivikallioiden paahteisilla rinteillä se kasvaa usein kissankäpälän, ruoholaukan ja pikkutervakon kanssa. Vuorimunkki viihtyy myös kuivilla niityillä ja tienpientareilla. Vuorimunkki on Suomessa eteläinen laji, jonka esiintymisen pohjoisraja kulkee Satakunnasta, Keski-Suomen kautta Pohjois-Karjalaan. Liperissä on lajin pohjoisin esiintymä maailmassa.

Nykytila ja uhkatekijät

Vuorimunkin taantumisen ja kasvupaikkojen vähenemisen syitä ovat kasvupaikkojen umpeenkasvu, rakentaminen ja virkistyskäytön aiheuttama maaston kuluminen sekä kallioiden louhinta. Lisääntynyt typpilaskema ja ilmaston lämpeneminen uhkaavat kasvupaikkoja kiihdyttämällä umpeenkasvua.

Hoitosuosituks

Erityisesti suojeltavan vuorimunkin kasvupaikkoja voidaan hoitaa pensaikkaa raivaamalla ja puustoa harventamalla. Hoitotoimia tehtäessä ja hakkuutähteitä pois kuljetettaessa varotaan vuorimunkkikasvustojen vahingoittamista.

Lähteet

Luontoportti, Vuorimunkki. <https://luontoportti.com/t/1574/vuorimunkki>. Viitattu 22.11.2021.

Suomen Lajitietokeskus, Vuorimunkki – *Jasione montana*. <https://laji.fi/taxon/MX.39719>. Viitattu 22.11.2021.

Syrjänen, K. 2012. Vuorimunkki – *Jasione montana*. Teoksessa: Rytteri, T., Kalliovirta, M. & Lampinen, R. (toim.). Suomen uhanalaiset kasvit. S. 210–212. Tammi, Helsinki.

Vasen kuva: Terhi Rytteri

Oikea kuva: Jouko Rikkinen, CC BY-NC 4.0, [Pinkka \(helsinki.fi\)](https://www.pinkka.helsinki.fi)